

Голові Разової спеціалізованої вченої ради ID 8895
Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського,
доктору наук з фізичного виховання та спорту,
професору Боднар І.Р.

Рецензія

доктора наук з фізичного виховання і спорту, професора
Павлової Юлії Олександрівни
на дисертаційну роботу **Басенко Людмили Ігорівни**
на тему «Фізична терапія дітей дошкільного віку із розладами аутистичного спектра»,
яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)
із галузі знань 22 Охорона здоров'я,
за спеціальністю 227 Терапія та реабілітація.

Актуальність обраної теми. За даними CDC's Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network від 2022 року, 3,2% дітей віком до 8 років (32,2 випадки на 1 000) мають розлад аутистичного спектра (РАС). Для порівняння поширеність РАС у 2000 році становила 6,7 на 1000 дітей. Повідомляється також, що РАС трапляється в усіх етнічних і соціально-демографічних групах населення. Таке щорічне зростання і поширеність РАС робить питання організації раннього втручання особливо нагальним та актуалізує питання розроблення дієвих, науково обґрунтованих програм втручання, які зокрема відповідатимуть сучасним реабілітаційним та освітнім вимогам.

Актуальність дослідження також посилюється високим ступенем функціональних та сенсорно-моторних порушень у дітей із РАС, необхідністю врахування інтелектуальної нерівномірності та потреби у стійкому зовнішньому супроводі. Для дітей із РАС характерні порушення моторного розвитку, труднощі з плануванням і виконанням послідовних рухових дій. Це також впливає на здатність дитини до участі у ігрових активностях та соціальної взаємодії з однолітками. Сучасна фізична терапія базується на мультидисциплінарному підході, що передбачає тісну співпрацю фізичних терапевтів, ерготерапевтів, терапевтів мови і мовлення, логопедів, психологів і педагогів. Це дозволяє формувати індивідуалізовані програми втручання, адаптовані до конкретних потреб дитини: від вправ на розвиток дрібної моторики та сенсорної інтеграції до координаційних тренувань із елементами ігрової діяльності. Водночас система підтримання осіб із РАС в Україні знаходиться на етапі формування, тому важливого значення набуває впровадження мультидисциплінарних підходів, орієнтованих не лише на дитину, але й на родину як активного учасника терапевтичного процесу. Раннє і системне застосування фізичної терапії з дотриманням таких підходів здатне не тільки поліпшити базові рухові навички, а й опосередковано сприяти розвитку комунікативних, пізнавальних і емоційних функцій. Запропонована робота відповідає на вимоги сучасної медичної, психологічної та освітньої політики, спрямованої на раннє виявлення порушень і своєчасне втручання, інтегрує міжнародні стандарти функціонального оцінювання (зокрема положення МКФ-ДП), освітній супровід батьків та диференційоване фізичне втручання, що посилює її практичну значущість.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми зведеного плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського на 2021–2025 рр. «Удосконалення підходів до фізичної терапії осіб, які мають або можуть зазнати обмеження функціонування» (протокол № 4 від 09.02.2021).

Результати оцінки наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Науковий рівень поданої дисертації є достатнім і відповідає вимогам до кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертацію структуровано логічно, її зміст відповідає заявленій темі та науковій спеціальності. Авторкою сформульовано актуальні завдання, які послідовно реалізовані в межах дослідження. Виклад матеріалу здійснено з дотриманням норм наукового стилю; термінологія використана коректно, є зрозумілою та чітко визначеною.

Наукові публікації авторки відповідають обраній тематиці дослідження. Загалом за темою дисертації опубліковано 9 наукових праць, зокрема 4 статті у фахових виданнях; 5 – у матеріалах наукових конференцій різного рівня. Публікації, у яких висвітлено основні наукові результати досліджень, представлені у достатній кількості, їх зміст відповідає заявленим у дисертації результатам дослідження. Основні положення дисертаційної роботи апробовано у достатній мірі на конференціях різного рівня.

Наукова новизна представлених результатів досліджень. Ключовий науковий результат дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні структури й змісту сімейно орієнтованої програми фізичної терапії дітей дошкільного віку із РАС, яка окрім втручань фізичної терапії, обстежень, консультувань та контролю, передбачає освітній компонент для батьків та їх активне залучення. Це дозволяє не лише удосконалювати та корегувати рухові функції, формувати рухові навички у дітей, але й більш комплексно сприяти розвиткові дитини.

Здобувачем уперше обґрунтовано та розроблено систему оцінювання й контролю сформованості рухових навичок з врахуванням віку дитини із РАС, її рухових функцій та рівня обмеження життєдіяльності для індивідуалізації мети, завдань реабілітації, вибору втручань, моніторингу та корегування впливу програми; розроблено організаційну структуру, зміст та принципи впровадження освітнього компонента для батьків у межах сімейно орієнтованої програми фізичної терапії. Отримані у результаті дослідження дані доповнюють наявні стосовно якості життя батьків/опікунів дітей з РАС, зокрема за умов активного залучення батьків до втручань. Доповнено також дані щодо рівня обмеження життєдіяльності, рівня рухових функцій і сформованості рухових навичок у дітей дошкільного віку із РАС.

Рівень наукової обґрунтованості результатів дисертаційної роботи. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими та достовірними. Їх валідність забезпечується коректною методологією дослідження, відповідністю використаних методів поставленій меті й завданням, застосуванням належних інструментів оцінювання, аналізом актуальних наукових джерел, достатньою тривалістю дослідження, системним аналізом емпіричних даних та їх статистичною обробкою.

Наукові положення та практичні рекомендації аргументовані експериментальними даними, відповідають меті та завданням дослідження, мають теоретичне та практичне значення. Отримані результати впроваджено в освітній процес підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю «Терапія та реабілітація» у Хмельницькому національному університеті та Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка. Результати дослідження інтегровано в зміст навчальної дисципліни «Фізична терапія в педіатрії» у вигляді теоретичних і методичних матеріалів щодо використання інструментів

функціонального обстеження дітей із РАС, системи контролю якості фізичної терапії та програми втручань із залученням батьків. Апробовану програму сімейно орієнтованої фізичної терапії та її компоненти впроваджено в практичну діяльність громадської організації «Агапе» у м. Хмельницький.

Рівень виконання поставленого наукового завдання. Рівень виконання наукових завдань у дисертаційній роботі є достатнім і відповідає вимогам, встановленим до наукових досліджень на здобуття ступеня доктора філософії. Завдання сформульовано чітко, вони логічно узгоджені з метою дослідження та були розв'язані у змісті основних розділів дисертації. Отримані результати мають практичну цінність, апробовані в реальних умовах та становлять інтерес для подальшого застосування в системі реабілітаційної допомоги на національному рівні.

Оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Методологічна база дисертаційної роботи відповідає меті та завданням дослідження. У другому розділі авторка в достатній мірі обґрунтовує доцільність застосування кожного з використаних методів, розкриває їх зміст, призначення та функціональну роль у досягненні поставлених цілей. Добір методів є обґрунтованим, їх сукупність дозволила отримати релевантні емпіричні дані, що стали підґрунтям для інтерпретації результатів і формулювання достовірних висновків.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності, фабрикації, фальсифікації у дисертації та/або наукових публікаціях здобувача. У тексті дисертаційної роботи та наукових публікаціях наявні посилання на праці інших авторів у випадку текстових запозичень, використання окремих ідей та гіпотез. Наукові праці авторки опубліковані у виданнях, політика яких передбачає нульову толерантність до плагіату, а також обов'язковим етапом публікаційного процесу є залучення фахівців для рецензування рукопису.

Зауваження до дисертаційної роботи. Дисертаційне дослідження виконано на належному науковому рівні, проте окремі положення мають дискусійний характер та потребують уточнень або ж додаткових роз'яснень.

1. У структурі програми передбачено моніторинг та контроль ефективності, однак не деталізовано, як саме корегувалися втручання у випадку відсутності позитивної динаміки. Уточнення алгоритмів прийняття таких рішень посилює б цілісність підходу.
2. Інструменти оцінювання (PEDI, PBS) описано у межах методологічної частини, проте не надано інформації стосовно їх надійності, порівняльного аналізу їх чутливості й специфічності саме в контексті використання у дітей із РАС.
3. Освітній компонент для батьків презентовано як важливий складник програми, однак додаткової уваги потребують елементи зворотного зв'язку, в тому числі засвоєння знань батьками після завершення занять.
4. У дисертації представлено загальну модель сімейно орієнтованої фізичної терапії, однак недостатньо деталізовано особливості індивідуалізації програми, наприклад як відбувається адаптування програми залежно від ступеня проявів РАС.
5. Зважаючи, що дослідження опирається на мультидисциплінарний підхід, варто надати чіткий опис взаємодії фізичного терапевта з іншими спеціалістами (терапевта мови і мовлення, психолога, ерготерапевта), які зазвичай залучені до командної роботи з дітьми із РАС.

Висновок. Дисертаційна робота Басенко Людмили Ігорівни на тему «Фізична терапія дітей дошкільного віку із розладами аутистичного спектра» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну та відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від

12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01. 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор Басенко Людмила Ігорівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 22 Охорона здоров'я, за спеціальністю 227 Терапія та реабілітація.

Рецензент:

доктор наук з фізичного виховання і спорту,
професор, професор кафедри теорії і методики
фізичної культури
Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського

Ю. О. Павлова

Підпис Павлової Ю. О. засвідчую

Проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародних зв'язків
Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського
доктор наук з фізичного виховання і спорту,
професор

28.05.2025